

Dissertatio medica inauguralis. De purgantibus ... / Eruditorum examini submittit Philippus Douw.

Contributors

Douw, Philip.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Apud Abrahamum Kallewier, 1739.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/bw768af6>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS.
DE
PURGANTIBUS.

QUAM

ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

D. ALBERTI SCHULTENS,

S.S. THEOLOG. DOCT ET LINGUARUM ORIEN-
TALIU PROFESSORIS, COLLEGII THEOLOG.
ILLUST. AC PRÆPOT. ORDINUM HOLL. ET
WESTFRIS. REGENTIS, MSS. ORIENTA-
LIUM LEG. WARNER. INTERPRETIS.

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI Consensu,

& Nobilissimæ FACULTATIS JURIDICÆ Decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis
ritè ac legitimè consequendis,

Eruditorum Examine submittit

PHILIPPUS DOUW, *Medioburgo Zeelandus.*

Ad diem 24. Julii hora locoque solitis.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud ABRAHAMUM KALLEWIER, 1739.

DISSERTATIO MEDICA
IN AUCURALIS
DE
PURGANTIBUS

QUAM

ANNUNTIO LEO OTTOMANUS

EX ACADEMIA MEDICA

D. M. B. E. T. I. S. C. H. U. L. E. N. S.

ET THEOLOGICAE LINGUA GRÆCÆ

PROFESSORIS, COLLEGIUM THEOLOGICUM

WITTEB. MAG. THEOLOGICUM, ORDINARIUM

PROFESSORIS, LINGUA GRÆCÆ

PROFESSORIS

ACADEMIAE MEDICAE

WITTEB. FACULTATIS JURIDICAE

PRO GRADU DOCTORATIS

AB E. B. A. D. C. A. H. O. N. O. R. I. S.

IN ACADEMIA MEDICA

WITTEB. MAG. THEOLOGICUM

P. H. I. L. I. P. P. U. S. D. O. W. N. I. N. G. O. N. E. I. N. G. E. R. I. T.

WITTEB. MAG. THEOLOGICUM

LEONARDUS B. A. T. T. O. R. U. M.

WITTEB. MAG. THEOLOGICUM

CONSULTISSIMO DOCTISSIMOQUE

V I R O

D. JACOBO DOUW, J. U. D.
ET ADVOCATO CELEBERRIMO, PATRI
SUO USQUE AD SUPREMUM VITAE HA-
LITUM SEMPER COLENDO.

NEC NON

NOBILISSIMO AMPLISSIMO CONSUL-
TISSIMO VIRO

D. OMARO VAN VISVLIET,
J. U. D.

NOBILISSIMI COLLEGII ARCHITHALAS-
SICI QUOD IN ZEELANDIA EST ADVOCA-
TO FISCO, COLLEGII MAGISTRATIBUS
NOMINANDIS IN INCLYTA MEDIOBUR-
GENSIUM CIVITATE DUODECIMVIRO. A
CELSISSIMIS AC POTENTISSIMIS FOEDE-
RATI BELGII ORDINIBUS AD SPLENDI-
DISSIMUM, QUI CUM LEGATIS CAESARAE
SUAE ET CATHOLICAE NEC NON REGIAE
MAGNAE BRITANNIAE MAJESTATIS,
ANTVERPIAE SUPER COMMERCIO ALIIS-
QUE REBUS, CELEBRATUR CONSENSUM,
HOC TEMPORE DEPUTATO ETC. ETC. FRA-
TRI SUO PER AFFINITATEM DILECTIS-
SIMO.

Hanc Dissertationem

Inauguralem

D. D. D.

PHILIPPUS DOUW.

CONSULTISSIMO DOCTISSIMOQUE

V I R O

D. JACOBO DOW, J. U. D.
ET ADVOCATO CELEBRIMO, PATRI
SUO USQUE AD SUPREMUM VITAE IN-
STANTEM SEMPER COLENDO.

ADMISSIMO AMPLISSIMO CON-
TINENDO VIRO

D. EMARO VAN VISVLIET,
J. U. D.

NOBILISSIMO COLLEGI ARCHITHALAS-
SICI QUOD IN ZEELANDIA EST ADVOCA-
TO TITULO COLLEGI MAGISTRATUS
NOMINANDIS IN INCLITA MEDIOB-
RENSI CIVITATE DUODECIMOVIRO A
CELEBRATISSIMO AC POTENTISSIMO PRINCE
RATI BELGII ORDINIBUS AD SPLEN-
DISSIMUM QUICUNQUE GATIS CAESARIS
SUAE ET CATHOLICAE NEC NON REGIAE
MAGNAE BRITANNIAE MAJESTATIS,
ANTVERPIAE SUPER COMMERCIO ALIIS
QUE REBUS, CELEBRATUR CONSENSUM,
HOC TEMPORE DEPUTATO ET CETERA.
TU SUO PER AFFINITATEM DILECTIS-
SIMO.

Hanc Dissertationem

Philipus Dow

J. U. D.

PHILIPUS DOW.

DISSERTATIO MEDICA IN AUGURALIS.

DE

PURGANTIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Etymologia, Synonymia & Definitione.

§. I.

urgare est aliquid mundum efficere & a
fordibus liberare; Medicis hinc latissi-
mo sensu purgare corpus est, ea, quae
praesentia sua corpori nocent, quocun-
que modo & ratione, quacunque via,
educere & foras eliminare, per vom-
itum, alvum, urinam, sudorem &c.;
ergo tali ratione omnia evacuantia, E-
metica, Diuretica Sudorifera, men-
ses moventia, Errhina, & alia hujus
generis, purgantia dici queunt. Purgare contracta significa-
tione est, per vomitum vel alvum evacuare; usus tamen ob-
tinuit, ut stricté de ea evacuatione, quae per alvum fit, intel-
ligatur, de qua nunc sumus acturi.

Patet hinc Purgantia medicamenta nomen ab actione acce-

A 3

pisse,

piſſe, quia corpus, evacuando inquinamenta ſive materiem peccantem, mundificant.

§. 2.

Hæc evacuatio, ſtriſte dicta, Latinis dicitur Alvi purgatio (*a*), vel ſimpliciter purgatio; Celfus (*b*) dejectionem, alvi duſtionem vocat; Graecis vero Catharſis audit.

§. 3.

Medicamentum, hanc evacuationem promovens, Graecis catharticum vocatur, quæ vox etiam civitate Latina donata eſt, dixit enim Celfus medicamentum Catharticum (*c*); Plinius appellat medicamentum Smegmaticum (*d*), Cælius Aurelianus purgationem & medicamen purgativum (*e*) vel ventriſſuum (*f*), Symmachus Purgatorium medicamentum (*g*), alii Purgans.

§. 4.

Antiqui per vocem hanc, *Medicamentum*, citra adjectionem, intellexerunt maxime illud, quod vim purgandi habet; ſic Celfus, ubi loquitur de Purgatione, *Medicamenta*, (inquit ille), *ſtomachum fere lædunt* (*b*), ſecutus forte Hippocratis loquendi modum, qui *Pharmacum* frequenter & absolute pro Purgante ponit, ut aſſerit Wedelius (*i*). Monet autem Galenus (*k*), quod Hippocrates verbum, quod ſonat pharmaco ſive medicamento uti, uſurpare ſueverit in iis, qui non quodvis, ſed purgans duntaxat medicamentum ſumſerunt. Hippocrates utitur ſæpe hoc verbo, eodem ſenſu, in ſuis operibus, & voce *Pharmacia*, pro purgatione, opponens eam Phlebotomiae ſive Renæ ſectioni (*l*). Cælius Aurelianus poſuit etiam absolute Medicamen, pro purgante (*m*): ſic Galli hodie adhuc loqui ſolent, dicunt enim, *une medicine*, pro medicamento per alvum evacuante.

§. 5.

(*a*) Cic. de Nat. D. L. 3. C. 22. (*b*) Lib. 2. C. 12. (*c*) L. C. (*d*) Hiſt. Nat. L. 31. C. 7. (*e*) Acut. morb. L. 2. C. 19. & morb. Chron. L. 1. C. 1. (*f*) Morb. Chron. L. 1. C. 4. (*g*) Lib. 6. Epist. 64. (*h*) Lib. 2. C. 12. (*i*) Amoenit. mat. med. L. 2. Sect. 2. C. 3. (*k*) Comment. in Aph. 37. Sect. 2. (*l*) Aph. 47. Sect. 6. (*m*) Acut. morb. Lib. 2. Cap. 29.

§. 5.

Purgatio est materiei morbosae, in intestinis crassis atque tenuibus contentae, aut aliunde in haec derivatae (u), per intestinum rectum & anum, evacuatio.

§. 6.

Medicamentum tali virtute (r.) praeditum, nobis dicitur purgans, sive Catharticum: vel si mavis, definiemus quod sit medicamentum peculiari principio purgante donatum. Principium purgans autem est, quod vi sua purgante, quam exerit, corpore vivo internè vel externe applicatum, se dignoscendum praebet.

(u) Boerhave Instit. med. §. 1209.

CAPUT SECUNDUM.

De Purgationis Origine.

§. 7.

Constat ex Monumentis historicis, ut & fabulosis Purgantium usum esse antiquissimum. Herodotus (a), Historicorum antiquissimus, & post eum Diodorus (b), memoriae tradidère, Antiquos usos fuisse medicamine, unde purgabant & vomebant, & Aegyptios jam Purgantia adhibuisse. Cicero Purgationis inventum tribuit Aesculapio, *Tres fuère Aesculapii*, inquit Pater eloquentiae (c), *tertius alvi purgationem invenit*. Putat tamen Le Clerc (d), omnes hos Aesculapios ad unum referri posse, qui fortè fuit Aegyptius vel Phoenicius; quia annales Graecorum, a quibus sua habet Cicero, non sunt adeo antiqui ac illi Aegyptiorum; 2º. quia secundum Doctorum sententiam, Asclepius, unde Latinorum Aesculapius, felicius derivatur a vocibus Phoeniciis, *Is Calaphot*, quae virum cultri denotant, quam

ab

(a) Lib. 2. (b) Biblioth. Historic Lib. 1. (c) Cic. de nat. Deor. L. 3. c. 22. (d) Hist. de la Med. L. 1. c. 18.

ab ulla voce Graeca. Ergo Aesculapius est antiquior, quam quidem Graeci credidêre, aut ad summum fuêre duo Aesculapii; Phoenicius unus, alter Graecus.

Melampus, qui videtur vixisse ante expeditionem Argonautarum (in qua tamen Aesculapius Graecus fuisse dicitur), jam medicamen purgans adhibuit (e), si vero Aesculapius Phoenicius hoc invenit, longe ante Melampi tempora cognita fuit purgatio. Hippocratis temporibus jam diversa purgantia cognita fuere v. g. Helleborus, Elaterium, Colocynthis, Scammonium &c. Elaterium vero jam in usu erat inter Medicos Cnidos, ante Hippocratis tempora & Hellebori usus Melampo tribuitur. Si Plinium sequeremur, fortè statuendum esset, homines purgationis usum a brutis didicisse, asserit enim, homines brutorum ductu in medicinae inventionem venisse (f); hinc *puendum*, inquit, *omnia animalia, quae sint salutaria ipsis, nosse præter hominem* (g)? dixerat ante, hippopotamum nobis Venaesectionis exemplum dedisse (h), & avem Ibin homines docuisse clismata per anum injicere; quae tamen veritati consentanea esse asserere non ausim: Melampum tamen a capris suis helleborum gaudere vi purgante, didicisse ferunt; sed credibile est, Melampi capras potius casu, quam instinctu quodam in hanc plantam incidisse.

§. 8.

Visis iis, quae de Purgationis origine & antiquitate, ex historicis monumentis circiter cognosci possunt, restat ut videamus, quid de iisdem, ex ipsius rei natura, ratiocinio assequi queat.

1º. Animadverterunt, sine dubio, antiqui, quod homines, stricta alvo, aut repleto ventriculo & intestinis, male se haberent; hinc verosimile est, eos tunc cogitasse de faecibus hac occasione evacuandis.

2º. Fortè quis, nihil de ea re cogitans, comedit vegetabile quoddam, quo alvus vacuata fuit, & inde se melius habuit; notarunt hinc tale vegetabile pro usibus, ut si in posterum alvum ducendam esse censerent, idem vegetabile propinarent, & sic instituerunt experimentum.

3º. For-

(e) Galen. de attr. bil. c. 7. (f) Plin Hist. nat. L. 25. c. 7. (g) Idem ibidem L. 27. c. 3. (h) Idem ibid. L. 8. c. 26.

3°. Forſan advertendo, aegros per diarrhaeas ſponte obor-
tas ſanitatē recuperare, naturam imitari annifi ſunt; per ea,
quæ caſus fortuitus docuerat alvum movere.

4°. Fortaſſe etiam inſtituere experimenta in animalibus, ex-
hibendo illis varia, quorum efficacia illis erat incognita, ut
effectum viderent; atque ita vires, ut aliorum, ſic purgan-
tium detexere: quod aequè a Priſcis quam recentioribus potuit
tentari (i).

§. 9.

Antiquiſſimum, quod habemus, adhibitæ purgationis ex-
emplum, nobis a Melampo præbetur; vixit ille ante belli
Trojani tempora, Paſtor pro more filiorum Regum, ipſo-
rumque Deorum, Vates & Medicus. Adverſerat capras ſuas
Helleboro paſtas purgari; hinc filiabus Proeti Regis, inſa-
nientibus, mugientibus, utpote in vaccas converſas ſe putan-
tibus, Lac ex caprarum ſuarum uberibus, poſt Hellebore
paſtionem emulctum, aut Helleborum ipſum exhibuit, eas-
que ſanavit; unde hæc planta dicta fuit Melampodium, &
ipſe Melampus Cathartes, id eſt, qui purgat (l).

Alii tradunt Hellebore uſum inventum fuiſſe a quodam ex
Anticyra, huius plantæ feraciſſima, cui nomen erat Ptol-
maeo Hephaeſtionis filio; hac planta purgabantur inſani, in
hanc Inſulam miſſi, hinc Horatius de homine parum integræ
mentis ſic canit,

Naviget Anticyram (m)

Tribus Anticyris caput inſanabile (n)

& ubi de avaris loquitur, quos pro inſanis habendos eſſe cen-
ſet, & inde Hellebore curandos.

Danda eſt ellebore multo pars maxima avaris (o)

CA-

(i) Le Clerc. Hiſt. de la med. L. I. c. 18. (k) Dioſcorides L. 4. c.
181. Plin. Hiſt. nat. L. 25. c. 5. (l) Servius in Virgil. Georg. L. 3.
(m) Horat. Lib. 2. Sat. 3. v. 166. (n) Idem in Art. Poët. V, 300.
(o) Idem Lib. 2. Sat. 3. v. 82.

CAPUT TERTIUM.

Purgantium Catalogum exhibens.

§. 10.

Helleborus, quantum scire licet, videtur esse purgantium antiquissimum (§. 9.) Cnidii Medici, qui pauca adhibebant medicamenta (p), usi sunt Elaterio ante Hippocratem. Dein Principis illius medicinae rationalis, Hippocratis temporibus, varia jam cognita erant purgantia, plura enim passim in operibus ejus, (modo quæ ad nostra usque tempora pervenire, omnia sint genuina); commendantur, v. g. peplium (q), quod Tithymali sive Esulae species esse creditur; Scammonium (r); Colocynthis sive cucumis agrestis (s); Cnicus (t); qui pro Carthamo habetur, Hippophaë (u), quae species Rhamni esse putatur; grana Cnidia (v), quae Semina Tymeleae; Helleborus sive veratrum (x); elaterium (y), quod est cucumeris asinini succus; Lapis Magnesi (z), qui Magnetis species (a), Lapidis Magneti autem vim humores crassos educendi tribuit Dioscorides (b); Thapsia (c), & papaver

(p) Hipp. de rat. vect. in morb. acut. in principio. (q) Idem ibid. (r) Idem de morb. mulierum Lib. 1. & 2. (s) Idem de superfœtatione; de nat. mulieb. & de morb. mulier. Lib. 1. (t) Idem de vict. rat. Lib. 2. (u) Idem de internis affectionibus. (v) Idem ibid. & de morb. mulier. Lib. 2. (x) Idem de vict. rat. in morb. acut. & de vict. rat. Lib. 1. (y) Hipp. de morb. vulgar. Lib. 6. Sect. 5. No. 33, & de superfœtatione. (z) Idem de internis affectionibus. (a) Plin. nat. hist. Lib. 36. (b) Lib. 5. cap. 148. (c) Hipp. de morb. mulierum Lib. 2.

ver album, quod etiam inter purgantia retulit (d), & forte est Tithymali species, asserit enim Plinius (e), aliquod papaveris genus Tithymalium esse dictum. Unde patet Antiquos adhibuisse purgantia validiora, Drastica dicta, quae pro maxima parte sursum deorsumque, vel violenter deorsum evacuebant.

§. 11.

Dein temporis successu purgantia plura in scholam medicam introducta fuere; Dioscorides, praeter pleraque memorata, Euphorbium (f), Agaricum (g), Ebulum (h), Epithymum (i), aliaque recenset; Paulus Aegineta (k) lapidis Armeniaci mentionem facit; Arabes his addidere Myrobalanos (l), Turbeth (m), Lazuli lapidem. Post novum orbem detectum aucta fuit purgantium copia, etenim attulerunt nobis inde Mechoacannam, dein Jalappam, & ut quibusdam placet Gummi guttae. Hisce addi possunt, Bryonia, Gratiola, Soldanella sive brassica marina, & praeparata varia mercurialia, aliaque quae brevitatis ergo hic omitto.

§. 12.

Haec omnia solent referri ad classem purgantium fortiorum, quorum tamen quaedam non ita violenter agunt, ut Mechoacannae radix (n), quae lenius agit quam Jalappa; Agaricum, quod a quibusdam inter purgantia leniora numeratur; myrobalani species quinque, in quibus vis purgans adeo exigua deprehenditur, ut fere dubitetur, an ad laxantia, an potius ad adstringentia debeant referri (o).

§. 13.

Licet apud medicos antiquos Graecos purgantium drastringentium

(d) Idem de nat. mulieb. (e) Nat. Hist. Lib. 20. c. 19. (f) Dioscorid. Lib. 3. cap. 96. (g) Idem L. c. cap. 1. (h) Idem Lib. 4. cap. 175. (i) Idem L. c. cap. 179. (k) Lib. 7. cap. 3, Aetius Tetrab. 1. Serm. 3. cap. 32. & Dioscorid. Lib. 5. cap. 105. (l) Wedel. Amœnit. Mat. Med. Lib. 2. Sect. 2. cap. 4. (m) Idem L. c. c. 5. (n) *Memoir. de l'Academ. Royal. des Scienc. An.* 1711. (o) Wedel. 1. c. cap. 4.

rum usus sat frequens fuerit (§. 10.), non tamen illis leniora defuere, quibus alvum ducerent; adhibuerunt enim Cnidii in hunc scopum lac ejusque ferum (*p*). Hippocrati familiaris erat usus non tantum lactis asinini, sed & bubuli, caprini, equini, & feri lactis (*q*), quandoque lacti addebat mel, aut aquam multam. Ut his, sic aliis lenissimis interdum alvum ciere tentabat; hunc in finem adhibebat succum ex Decoctis emollientium herbarum, & olerum mollissimorum, v. g. Decoctum Mercurialis cum aequali parte ptisanæ & paucum melle (*r*), succum Betae vel Brassicae (*s*), huic salem, illi mel adjiciebat; si a talium usu non purgarentur, foliorum sambuci succum dabat (*t*); in his enim, ut & in fructibus horaeis maturis, ventrem solventes vires inesse, optime noverat (*u*). Meminit etiam Polypodii, & medicamentorum ex salibus compositorum (*v*), ad pituitam educendam.

§. 14.

Deinde, aliquot post Hippocratem seculis, leniora quaedam his adjecta fuere purgantia; Dioscorides primus Aloës (*x*); & Rhei (*y*) mentionem fecit; Rhei tamen vim praecipuam adstringentem esse asserit, virtutis autem purgantis primus meminisse videtur Paulus (*z*). Fructus Cassiae quidem nomen occurrit in operibus Hippocratis (*a*); & Cassiae in libris Dioscoridis (*b*), cui vires leniter adstringentes tribuit, Cassiam verò purgatricem iis fuisse cognitam negant auctores, hinc potius ad Arabum medicorum tempora refertur. Nec Antiquis inco-
gnitæ fuere aquae medicatae sive minerales dictae, ut patet ex Plinio, qui jam de earum usu egit (*c*), Galenus memorat (*d*),
usum

(*p*) Hipp. de rat. vict. in morb. acut. (*q*) Idem ibid. & morb. mulier. lib. 1. & lib. de interna affect. saepe. (*r*) Idem de morb. Lib. 2. (*s*) Idem ibid. & de intern. affection. (*t*) Idem de morb. Lib. 2. (*u*) Idem de vict. ration. Lib. 2. (*v*) Idem de morb. mulier. lib. 1. (*x*) Lib. 3. cap. 25. (*y*) Idem ibidem cap. 2. (*z*) Lib. 1. cap. 43. (*a*) Lib. de nat. mulieb. (*b*) Lib. 1. cap. 12. (*c*) Nat. Hist. lib. 31. cap. 6. (*d*) De Sanitat. tuend. Lib. 4. cap. 4.

usum obtinuisse, bibere verno tempore & auctumnali aquae sulphureas, bituminosas, nitrosas, ut purgaretur alvus. Tandem Arabes multorum medicamentorum simplicium, quae antiquos Graecos latuere, quibusque scientiam medicam locupletavere, cognitionem, per scripta sua, nobiscum communicaverunt (e), iis enim magna ex parte leniorum purgantium in medicina usus debetur; Tamarindos Mannam, Cassiam, fennam, primi adhibuerunt, sacchari per coctionem conficiendi modum invenerunt, ejusque usum per syrupos & conservas introduxerunt. Hisce lenioribus adduntur Passulae, Pruna; Tartari cremor, crystalli; gummi galbanum, Sagapenum, Opopanax, Ammoniacum; Sal Ebsamenense, aliaque varia.

§. 15.

Haec (§. 13. 14.) ad leniorum purgantium classem reduci solent. Obtinuit etiam alia distinctio, scilicet in eccoprotica & purgantia in specie dicta.

(α) Eccoprotica, siue alvum lenientia vel laxantia, dicuntur, quae ventrem parum turbantia, vix quicquam expellunt, praeter ea quae in ventriculo & intestinis continentur; qualia sunt ea fere, quae (§. 13. 14.) recensita.

(β) Purgantia in specie dicta rursus, pro variis, quos e corpore eliminare credebantur, humoribus, ab antiquis in quatuor classes dividebantur, & quidem.

1°. In Cholagoga siue bilem educentia, haec sunt mitiora, ut Aloë, Rheum, Scammonium, Myrabolani, Cassia, Manna, Tamarendi, succi fructuum maturorum, aliaque (§. 13. 14.)

2°. Phlegmagoga, prioribus fortiora, sic dicta, quod pituitam lentam, tenacem evacuent; qualia sunt, inter ea quae (§. 10. 11.) habentur, Colocynthis, Euphorbium, Agaricum, Radices Bryoniae, Jalappae, Mechoacannae, Turbith, & gummi (§. 14.)

3°. Hy-

(e) *Le Clerc Hist. de la Medec. p. m. 771.* *Freind. Hist. Med. p. m. 315.*

30. Hydragoga, five Aquam expellentia, inter quae rursus recensentur Radices Jalappae, Mechoacannae, Bryoniae; dein Gummi Gutta, Esula, Elaterium, Soldanella, Ebulus, Praeparata varia Mercurialia.

40. Tandem Melanagoga, five bilem atram expurgantia, ut Epithymum, Helleborus niger, Lapis Armeniacus, Lazuli, Polypodium & Senna.

Ultimo adduntur his Panchymagoga, five quae universales corporis humores evacuant, ex dictis composita, ut Extractum Catholicum, Extractum Panchymaggoum Crollii, aliaque.

§. 16.

Haec purgantium distinctio (§. 15. β.) inde nata, quod veterum medicorum plurimi, medicamentis vim singulares humores attrahendi tribuerint; hinc ubi pituita lenta vel atra bilis peccabat, purgans Phlegmagogum vel Melanagogum exhibendum esse censebant. Haec itaque selectus origo. Huic porro opinioni favere videbatur coloris varietas, in excretionibus alvi post assumptum medicamentum alvum evacuans, observata.

Antiquorum tamen multi hanc rejecerunt, inter quos methodici purgantium usum damnantes; *non enim* (inquit Coelius Aurelianus (f): *ratione quadam tacita, veluti animal sentiens, poterit medicamen utilia relinquere, & ab his quae contra naturam sunt ac detrahenda, separare.*

Hippocratem quidem electivam purgationem statuere contendunt; hanc tamen non ita ponit, quin simul alienorum succorum evacuationem admittat; dicit enim manifeste (g); quod sicuti planta attrahit e terra primò succos naturae suae convenientes, dein alienos, sic etiam medicamentum, v. g. bilem purgans, hanc primò attrahat, dein actione ejus diutius durante, evacuet etiam pituitam, post pituitam bile matram, & tandem sanguinem; adeoque asserit medicamentum assumptum succum naturae suae convenientem primo educere, dein etiam reliquos purgare.

Quod

[f] Acut. morbor. Lib. 2. cap. 9. p. m. 91. (g) Hipp. Lib. de nat. homin.

Plura hac de re vid. apud Pechlinum (b). Quod ad dejectionum colores attinet, hi a purgantis particulis dependent, quae oscula lacteorum non subeunt, tingunt humores sibi obvios in intestinis, eoque determinatos, sic ab ingesto Rhabbarbo excretionem per alvum tinguntur colore flavo; a Jalappa, Scammonio, Elaterio, evacuationes aquosae prodeunt, a Senna, Cassia, Chalybeatis, colore nigricante deprehenduntur (i). Licet ergo concludere, medicamenta cum delectu humoris non purgare. Inde tamen non sequitur, purgantium delectum esse plane superfluum, quaedam enim lenius, alia violentius agunt; hinc ratione temperamenti, vel virium aegri, ipsiusve purgantis, haec vel illa erunt feligenda.

(b) de Purgant. cap. 25. (i) Tournefort de la matiere medicinale livr. 1. Sect. 1.; Pechlin de Purgant. c. 2.

CAPUT QUARTUM.

De Principio purgante, ejusque agendi ratione.

Determinare in Medicamentis purgantibus ad ultimum quo proximè Cathartica constituuntur, difficultate non caret. Priscorum quidam dixere, purgantia hanc coelitus sortita esse facultatem, naturam enim singulis rebus singulas indidisse proprietates; Medicamenta humores purgare, sed naturam inchoare, limitare & dirigere eorum actiones; evacuationem esse naturae opus, sed medicamentum esse naturae artificis instrumentum. Hinc de principio purgante minus solliciti, dum videbant v. g. Scammoneae radicem alvum solvere, se videre quod satis est putabant, licet ignorarent quid ad purgandum posset (k). Ubi tandem accuratius in facultatem purgantem inquisitum fuit, hanc alii in principio salino, alii in sulphureo sive resinoso posuerunt. Conveniunt multi, purgan-

(k) Cicer. de Divinat. Lib. 1. cap. 10.

gantium virtutem potissimum a sale dependere: *Agunt laxantia*, inquit Cl. Fr. Hoffmannus (l), *principio quodam salino stimulante dulci*, ut *Manna, Cassia, Passulae, Polypodium*, vel *sale quodam subtiliori sulphureo amaricante terreo*, ut *Aloë & Rhabbarum*, vel *sale acido fibras vellicante*, ut *Tamarindi, Cre-mor Tartari, Sal Acetosellae*, vel *sale neutro*, ut *Nitrum, Bo-rax, Sal Gemmae, Sal digestivum Sylvii, Arcanum duplicatum, Tartarus Vitriolatus, salia ex medicatis aquis producta & Her-barum essentialia*, vel *sale quodam calcario amaricante*, ut *Eb-samen-se, Egranum, Sedlicense*, vel *denique terra calcaria*, ut *Magnesia*, quae ab acido primarum viarum soluta, in sal neu-trum acre & stimulans transit.

§. 18.

Quod ad Purgantia in specie dicta spectat, Cl. Boulduc, qui plura examinavit, postquam viderat, quaedam pauco aut vix ullo principio resinoso, sed salino purgante plurimo aut ferè solo gaudere, ut *Colocynthis (m), Helleborus niger (n), Gratiola (o), Rhabarbarum (p), Mechoacanna (q), Bryonia (r), Elaterium (s)*, asseruit sales aequè aptos esse ad virtutem purgantem exserendam, ac resinae. Observavit etiam Extracta purgantium merè resinosa, mediante spiritu vini facta, violentè & cum irritatione agere; Extracta merè salina, e residuo extractionis cum spiritu vini, parum purgare & diuresin exci-tare; quae vero ex aqua parantur, tam resinosa quam salina principia continentia, cum salinum sufficientem copiam resino-fi secum rapiat, lenius operationem suam perficere (t), quoniam resinae solae adhaerent villis intestinorum, hinc tormina, te-nesmos, aliaque symptomata excitant, sed sales solvunt resi-nas, & dicta praecavent.

§. 19.

(l) Med. Rat. System. Tom. 13. Sect. 2. cap. 5. §. 3. (m) Memoi-res de l'Academie Royale des Sciences An. 1701. (n) Ibid. An. eod. (o) Ibid. An. 1705. (p) Ibid. An. 1710. (q) Ibid. An. 1711. (r) Ibid. An. 1712. (s) Ibid. An. 1719. (t) Memoires de l' A-cademie Royale de Sciences An. 1701. 1702. &c.

§. 19.

Patuit ex dictis (§. 17. 18.) purgantium vim potissimum ab eorum stimulo esse deducendam; hoc intestinorum tunicas stimulant, humores, naturaliter in horum cava fluentes, majori copia alliciunt, sed etiam sanguinem velocius circumagunt; fortiora si fuerint, utroque modo operantur (*u*): ingrediuntur enim Cathartica sanguinem per notas vias, oscula scilicet vasorum, resorbentium, lacteorum, sic velocitatem ejus augment, ob additum stimulum, humores attenuant & solvunt: constat 1°. ex caloris augmento, pulsuque frequentiore, post assumptum medicamentum alvum ducens (*v*); 2°. ex latice urinoso a certis purgantibus variè tincto, colore flavo a Rhabarbaro, nigro vel rufo viridescente a Cassia (*x*); 3°. constat etiam ex subsequente catharsi ab externè applicatis alvum moventibus, ut unguento, quod habet Colocynthidem, umbilico illito (*y*); frictione mercuriali ad pedes, sæpe Diarrhoeas excitante (*z*); 4°. injectione ex croco martis, Senna, Rhabarbaro, in hominum brutorumve corpora, Thoracis cavum scilicet, cum brevi suborta alvi ductione (*a*); 5°. aut infusione medicaminum, vi purgante praedictorum in venas eundemque effectum sortitorum (*b*). 6°. aut lacte nutricis quod post assumptum catharticum, vires ventrem solventes in infantem ubera ludentem exierit.

§. 20.

Viae per quas naturaliter effluunt humores in cavitatem fistulae intestinalis, sunt 1°. Ductus Choledochus, bilem utramque cysticam, hepaticam effundens (*c*) 2°. Ductus Wirsungianus (*d*), succum pancreaticum educens; 3°. Emissaria glandularum intestinalium Peyero detectarum (*e*); & 4° glandula-

(*u*) Freind Commentar. de febr. p. m. 210. 211. (*v*) Idem Ibid. aliique. (*x*) Memoires de l'Academie R. des Scienc. An. 1701. (*y*) Hofmann. Med. Rat. System. Tom. 3. Sect. 2. cap. 5. §. 4. (*z*) In Praele&. Boerhaav. de virib. Medicament. p. m. 316. (*a*) Ibidem. (*b*) Lamswerde in Appendice ad Sculteti armament. chirurg. p. m. 79. &c. (*c*) Boerhaav. Instit. med. §. 97. 98. (*d*) Bartholin. Anatom. reform. Lib. 1. cap. 13. (*e*) Peyer. Parerg. 1. Icon. 12. 3.

dularum Brunneri, maxime in duodeno conspicuarum numerosarum (*f*); ad has (nº 3º. 4º. hujus) referri debent pori grandes (*g*); Ruyschio observati (*h*), hos enim Cl. Boerhaave, dum viveret Praeceptor meus, vir omni laude superior, in intestinis, ipsius Ruyschii manu praeparatis, saepe diuque examinatos, extremitates emissariorum ex folliculis glandularum Peyer, Brunneri, esse reperit. 5º. Sunt & fistulae aquosae (*i*), sive arteriarum extremitates apertae, namque materiem ceraceam in intestinorum cavitatem transmittunt (*k*). 6º. Praeterea deglutitur saliva, mucus oris, faucium, oesophagi, liquor gastricus, etiam in fistulam intestinale derivantur. (*l*)

§. 21.

Humores (§. 20.), in statu naturali vel subtiliori chylo misti, vel ubi nullus suppetit chylus, soli, subeunt oscula vasorum lacteorum, venarum absorbentium, in intestinorum cavum hiantium (*m*); reliquiae alimentorum non solubiles (*n*); cum recrementis humorum admistorum (*o*), in intestina crassa delatae, constituunt faeces naturales, eliminandas. Exhibito purgante, hinc simul accedente stimulo (§. 19.) haec liquorum copia (§. 20.) non amplius ita resorbetur, saltem maxima parte dimittitur, pars in sanguinem ingrediens eum fundit, colliquat, affluxus in intestinorum cavum augetur, oscula emissariorum, extremarum arteriolarum, patentiora redduntur, tunica musculosa, crebris spasmis contracta, subjectarum glandularum succum exprimit, hinc naturali multo major evacuatio. (*p*)

Ex-

(*f*) Brunner. in *Tr. Experimentis novis circa pancreas subjun-*
dis p. m. 184. 186. (*g*) Boerhaave *Instit. Med.* §. 91. (*h*) *Epist.*
 21. & multis aliis locis. (*i*) Boerh. *Instit. Med.* §. 91. (*k*) Ruysch.
Thes. 6. no. 33. aliisque locis. (*l*) Boerh. *Inst. Med.* §. 1209.
 (*m*) *Idem* *ibid.* §. 105, 106. (*n*) *Idem* *ibid.* §. 108. (*o*) *Idem*
ibid. §. 112. (*p*) Peyer *pateng.* 1. p. m. 36.

§. 22.

Excretionem hanc ad calculos revocavit Cl. Freind (q) sequenti ratione. Intestinorum superficies, cum ea cutis comparata, plus quam dimidii rationem habet; sed cum glandulæ sint in cute numerosiores quam in intestinis, saltem, quod facillimè dari potest, concedatur intestinorum ad cutem ratio, ea proportionem, quam habet 1. ad 4.; ergo si per cutem unius horæ spatio excernantur scrup. 48., eodem tempore per intestina scrup. 12. evacuabuntur. Arteriæ Mesentericæ sunt ad basin Aortæ ut 1. ad 10., sed qualibet hora unc. 4000. sanguinis in Aortam pelluntur, ergo eodem spatio unc. 400. in Mesentericas Arterias derivabuntur. Sed naturalis excretio per glandulas intestinales est scrup. 12. hinc cum excretio quæcunque sola velocitatis regula sit metienda, si sanguinis velocitas sit dupla, una hora unc. 800. sanguinis in mesentericas deferentur, ergo excretio glandularum intestinalium erit scrup. 24., si velocitas sanguinis triplo increseat, excretio dicta erit scrup. 36. si nunc vasorum excernentium diametri duplo majores fiant, cum circuli eandem habeant inter se rationem, quam diametrorum quadrata, excretio erit quadruplo copiosior, id est scrup. 144., ergo duodecies excedet quantitatem naturalem; adeoque octo horarum spatio unc. 48. elici poterunt. Ostendit Jac. Keilius (r), quod naturaliter dr. ij. bilis horæ spatio in duodenum fluant; si tripla sit sanguinis velocitas, excretio erit triplo copiosior, ergo octo horarum spatio unc. vi. bilis excernuntur. Præterea succus Pancreaticus continuo deducitur in duodenum, eadem ratione auctior. Sed quantopere incrementum hæ excretiones, auctis simul vasorum diametris.

Hinc si morbus intestinis insederit, vel vehementior purgatio, motus sanguinis æquo celerior, vasorum ora ampliora, erit excretio longe copiosior; quod confirmat Cl. Auctor exem-

C 2

plo

(q) Comment. de febr. p. m. 209. & seq. (r) Tentam. Medic. Physic., Tentam. quarto de secret. animal. p. m. 72.

plo Cholerae, stimulo admoto per fructus horæos, incredibilem humorum copiam eliciente.

Conferantur etiam super hac re ea quæ habentur in Cl. Boerhaavii Prælectionibus *de viribus medicamentorum*. (§)

(§) Cap. 3. de purgant. per alvum p. m. 232. & seq.

CAPUT QUINTUM.

De Purgantium Effectu.

§. 23.

Ex dictis (§. 19. ad 23.) purgantium effectus intelliguntur, namque præter alvum evacuantes, plures alias vires possident.

§. 24.

1°. Purgantis stimulus, fibrarum nervosarum sentientium extremitates afficit, sensum ingratum molestumque excitat, stimulat vasa & ad secretionem urget; hinc in ventriculo quandoque vomitum ciet, in intestinis per inferiora pellit.

2°. Determinat spiritus animales ad hæc loca majori copia, per par neruorum intercostalium, plexum mesentericum superiorem & inferiorem.

3°. Hoc stimulo intestina sic vellicantur, ut se contrahant, exprimant contenta in glandulis, vasis intestinalibus; his inanitis facilius novo liquido ingressus conceditur, minuitur ergo resistentia vasorum, plus liquidi in ea recipi potest.

4°. Purgantis partes sanguinem ingredientibus (§. 19.) ejus motum accelerant; motu velociore facto, major liquidi copia in vasa minus resistentia (n°. 3°. hujus) propellitur.

5°. Partes hæc (n°. 4. hujus) humores attenuant, resolvunt, fun-

fundunt, ut versus intestina delati, facilius secernantur, & in ea effundantur.

6°. Hinc affluxus humorum in partes superiores & externas minuitur.

7°. Motu a partibus superioribus & externis ad interiores & inferiores directo, scilicet ad intestina per arterias mesentericas, promovetur simul humorum transfluxus per glandulas intestinales, ultima vasa aperta, vasorumque oscula dilatantur.

8°. Cum venæ mesentericæ careant valvulis, & in intestinis sint apertæ, minuta resistentia ad intestina, aucta ad alias partes, etiam huc evacuari poterunt.

9°. Educuntur ergo hac via, non tantum ea, quæ naturaliter in intestina deferuntur, continentur, faeces, flatus, vermes &c., sed etiam diversa ex qualibet nostri corporis parte, materies atrabiliaria vasorum & viscerum hypochondriacorum; materies purulenta quæcunque ex abscessu, hepatis, lienis, pancreatis, aliarumque partium, per ductus proprios, vasa; sanguis, ejus materies serosa, aliaque; sic ut omnis ferè corporis humor huc derivari queat.

10°. Inde purgatio revellit, excretiones per alias vias, & copiam liquidi, minuit.

11°. Tandem evacuatione exhaustum corpus debilitatur; e ductis partibus fluidioribus, attenuatis, remanens incrassatur, corpus exsiccatur; fiuntque plures effectus alii, ex dictis facile deducendi. De hisce omnibus vid. Cl. Viri, Boerhaave (t), Breind. (u), aliique.

§. 27.

Observantur effectus (§. 24.) a purgantibus fortioribus vehementiores, a laxantibus leniores, placidè enim & absque commotione magna excitata agunt, leniorique stimulo dicta perficiunt; hinc Drasticis plerumque præferuntur, nisi forte indicantia fortiora postulent; quidam tamen, etiam ubi validiore opus est evacuatione, malunt laxantium dosim augere, quam acrioribus uti cathartidis.

CA.

(t) Instit. Med. §. 1209. & Prælect. de virib. Med. I. c. (u) Comment. de febr. I. c. & in Emmenologia.

CAPUT SEXTUM.

De Purgantium Indicantibus.

§. 26.

Apparet ex praegressis (§. 24.) Purgantia magni & multiplicis esse usus, in variis affectibus, pro diverso medentis Scopo; eaque haud spernendos edere effectus, data apto tempore, nullisque obstantibus gravioribus contra indicantibus, simulque adhibitis illis, quae praesentis morbi natura requirit, five ante five post alvi evacuationem. Agredior itaque quosdam affectus, quibus medicamenta cathartica optimam praestare operam, ex praestantissimorum Practicorum observatis constat; omnes enim perlustrare arcti, quos in hac Dissertatione mihi praescripti, limites, non sinunt.

§. 27.

Quae materies, haerens in intestinis aliisque visceribus aut vasis sub Diaphragmate, ea replet, obstruit, morbumque facit, vel eundem fovet, indicat sui evacuationem, commode medicamentis alvum ducentibus perficiendam.

Hinc in febribus intermittentibus, ubi abundantis colluviei in primis viis signa adsunt, hanc auferunt purgantia, ex Aloë, Scammonio, Rhabarbaro cum stibio sale polychresto; vel ex compositis, pilulis Cochiae majoribus, Pulvere Cornachino e Scammonio stibio diaphoretico & cremore tartari constante, hic praecae caeteris commendato; data sex vel septem horis ante febrem, & ubi purgans operationem peregit, sedantur motus ab eo excitati exhibito opiato, antequam Paroxysmus incipiat (v). Haec non solum evacuant, sed movent, resolvunt:

(v) Boerh. Aphor. 759.

optimi inde observati fuere effectus, tertianae frequentius sanatae, nec non quartanae, praeter hybernas pertinaces. A pulvere Cornachino parum differt pulvis Diacelateffon Helmon-
 iii (x), qui similiter exhibitus ante paroxysmum, secundum ipsum auctorem asseritur tollere febrem quartanam ante quartam dosin, & reliquas intermittentes. Magnus Sydenham (y), in febribus intermittentibus tertianis autumnalibus, quatuor horis ante paroxysmum provocabat sudorem, dein Diaphoretica purgantibus mixta propinabat, ut sic non tantum per alvum, sed etiam per sudores pelleret, quos protrahi jubebat, donec elapsae essent horae aliquot a tempore, quo febris incipere debuisset, his contrariis motibus excitatis, felici cum successu, excitato febrili calore non amplius redituro, praeventobat frigus, ipsamque morbi materiem simul eliminabat.

§. 28.

Morbus Hypochondriacus, cum sedem suam habeat in visceribus sub hypochondriis sitis, hepate, liene, pancreate, omento, mesenterio, eorumque vasis, cumque arteriae extendantur, venae fiant varicosae, & totum horum vasorum systema atro sanguine turgeat; materies haec in intestinorum cavum derivata (§. 22. 24. no. 1. 3. 7. 8. 9.) poterit per inferiora expelli. Sed monet Hippocrates, materiem movendam prius fluxilem esse reddendam, antequam expurgetur (z); ergo praeparanda. Lente mobilis redditur, adhibitis saponaceis, acrimoniae praesenti, per sua signa cognitae, oppositis, fundente potius quam stimulante vi praeditis, succis scilicet recens pressis fructuum horaeorum maturorum; mororum, ribesiorum, cerasorum &c. vel melle, Manna, Cassia, Tamarindis, non ut purgantibus, sed ut humores fundentibus, in usum trahendis; decoctis graminis, herbarum lactescentium; aquis mineralibus Spadanis, Aquisgranensibus; salibus ex cineribus plantarum, neutris &c. primo parcius datis, sensim adscendendo, donec signa doceant materiem fusam moveri. Hac itaque sic praeparanda.

(x) Boerh. Chem. Tom. 2. p. 527. (y) Oper. p. m. 92. (z) Aphorism. 9. Sect. 2.

praeparata, tunc, secundum Hippocratis praeceptum, videntur quo natura vergat, eo enim ducenda; si locus fuerit conveniens (a); ergo si materies ad inferiora derivatur, alius erit ducenda blandis Eccoproticis, passulis, prunis, cremore tartari, sero lactis, quod lubricat, laxat, detergit, aut similibus. Sic subducitur materies nigrescens, scabra, arenosa, & obstructions hepatis, lienis, vasorumque hypochondriacorum referantur (b). Tandem corporis robori prospicitur.

§. 29.

Succedit cura feliciter in foeminis macilentis, quibus stricta alvus, & quae post partum a colo, faecibus siccis, duris, obstructo languent, in Melancholiam incidunt, exhibitis laxantibus, Eccoproticis, quibus solis pristinae sanitati restituuntur. Nec levem praestant operam in Cachexia, lenia purgantia amara (c); ex Rhabarbaro, Aloë cum croco & Myrrha, quibus saburra primarum viarum expurgatur, defectus bilis suppletur, sic concoctionum organa integritate restituntur, datis dein roborantibus, ut corpus bonum sanguinem conficere atque nutrirī possit. Conveniunt etiam in Rachitide Cremor tartari, Cassia, tamarindi, maximè Rheum, ut educatur saburra (d). Conducunt quoque in tumoribus Abdominis infantum, post longas febres intermittentes. (e).

§. 30.

Infantes recens nati multis exponuntur malis a Meconio retento, hinc provido naturae consilio factum, ut lac maternum, primis diebus magis serosum laxans, virtute polleat faeces, tempore quo foetus latitavit in utero materno, collectas eluendi; si verò mater ubera non praebeat infanti, si debilis sit, ut meconium expellere nequeat, stimuletur alvus (f) Syrupo Cichorei cum Rheo, melle albo, Cassia, Manna; vel Rheo &

(a) Aphor. 21. sect. 1. (b) Boerhaav. Aphor. 1101. (c) Boerhaav. Aphor. 1177. Hoffmann. Med. Rat. systemat. Tom. 3. Sect. 2. cap. 5. §. 3. (d) Boerhaav. Aphor. 1489. (e) Sydenham. oper. p. 100. (f) Boerh. Aph. 1346.

& saccharo in pulverem impalpabilem contritis, cum lacte exhibitis. In Infantibus, ubera fugentibus, lac coagulatum, acre acidum redditum, corrigitur, expellitur, antacidis purgantibus mixtis (g), v. g. lapidibus cancerorum cum Rheo, aliisque. Infestantur dein Vermibus, magna mala patraturis, ni abigantur; hinc necandi, eliminandi, purgantibus amaris, Phlegmagogis, mercurialibus (h), videlicet Rhabarbaro, Scammonio, mercurio dulci grosso modo trito, ut tantum agat in intestinis, nec ingrediatur sanguinem.

§. 31.

Indicantur etiam ab alvi fluxu, affectione coeliaca, Diarrhoea, Dysenteria (i); ubi intestinorum laxitas; oscula venarum lactearum, mesentericarum, obstructa liquorem intestinalem non absorbent; acre ex ductibus arteriosis excretoriis, humores allicit. Purgantia lenia, v. g. Catharticum lenitivum Sydenhami, constans ex Tamarindis, Senna, Rheo cum Manna & Syrupo rosaceo, aliaque, intestina in crebriores contractiones cient, ova venarum imbibentium aperiunt, acre educunt; sicque reliquis convenientibus non neglectis, causam mali tollunt.

§. 32.

Locum habent quoque leniora in ipsis acutis initio data, in nausea febrili, ubi causa est acre biliosum putridum in vacuum ventriculum pulsus (k); talia sunt, Tartari cremor, crystalli, sal prunellae, pulpa Cassiae pulpa Tamarindorum cum cremore tartari mista, levat haec morbos putridos, non movet sitim nec debilitat; hinc apud Asiaticos Tamarindi maximo sunt in usu, non solum ubi longiora suscipiunt itinera per loca arida aquis saepe carentia, sed etiam in febribus ardentibus, putridis, biliosis, Tamarindos magna copia cum saccharo in aqua solvunt, aegris potandos praebent, namque refrigerant, situm omnium maximè restinguunt, humoresque commode & jucunde subducunt (l).

§. 33.

(g) Boerhaav. Aph. 1356. (h) Idem Aph. 1372. (i) Sydenham oper. p. m. 183. & seqq. Freind. comment. de febr. p. m. 214. & seq. (k) Boerh. Aph. 644. (l) Prosper Alpin. de Plantis Aegyptior. lib. 4. cap. 5. Tournefort de la matiere medicin. lib. 1. cap. 2.

§. 33.

Praeterea cathartica insigniter prosunt, quatenus humores minuunt, revellunt, lentos, stagnantes solvunt, fluxiles reddunt, ad partes inferiores derivant, febrem excitant, excretionem per alia loca, morbove causam, minuunt.

§. 34.

Sic purgantia in ipsa inflammatione (*m*), sunt usus non contemnendi, non neglectis tamen requisitis; nam motum humorum ad intestina dirigunt (§. 24. n°. 7.) hinc minor est impetus sanguinis in partem inflammata (§. 24. n°. 6.); sed etiam humores solvunt, per intestina evacuant, minuitur ergo copia liquidorum vasa distendentium, ut rursus se contrahere & obstructum expediri possit. Cathartica in hoc casu convenientia vid. in Cel. Boerhaav. *Mat. med.*

In Phrenitide Diarrhoea lente superveniens bona est (*n*); licet ergo naturam imitari, excitando alvi fluxum per purgantia, sed talia quae humores non valde movent, tamen solvunt, derivant ad intestina, educunt, qualia sunt Antiphlogistica (*o*), Decoctum Tamarindorum cum cremore tartari vel eorundem infusum cum saccharo methodo Asiatica (§. 32.), serum lactis cum cremore tartari, Decoctum prunorum, aut similia, quae exhiberi debent donec Diarrhoea sequatur. In Angina inflammatoria conducunt, inter alia purgantia (*p*) ex scammonio saccharo misto aliisve, per os sumptis, si adhuc deglutire valeat aeger, ut alvo fortiter ducta obtineatur revulsio a partibus superioribus affectis: si vero deglutire nequeat, haec clysmate promovenda.

§. 35.

Cum Apoplexiam fortem tollere sit impossibile, levem vero sanare difficillimum, secundum Hippocratis effatum (*q*), hinc si oritura praevidetur ex suis signis, omni ope nitendum ut praecaveatur, quantum quidem fieri potest. Si sanguinea accessum minatur, commendantur, post venaesectionem, purgantia Antiphlogistica ex cremore tartari, Tamarindis, man-

(*m*) Boerhaav. Aphor. 396. & 398.

(*n*) Boerh. Aphor. 779.

(*o*) Idem Aphor. 781. (*p*) Idem Aphor. 809. (*q*) Aphor. 42. Sect. 1.

manna, fenna &c. copiose hausta, repetita, clysmate cito derivata, ubi horum operatio segnior; sic excitetur Diarrhoea assidua. In causa frigida, lenta, praeservationis gratia conveniunt praecedentibus fortiora. Locum habent, quatenus humores a capite ad partes inferiores derivant, solvunt, evacuant, horumque in vasa cerebri pressionem minuunt. Ubi vero ab effusis intra cranium liquidis, cerebrum comprimentibus, orta, peracta Venae sectione tentandum, an humores per alvum evacuante medicamine quicquid in capite extravasatum, resolvi, in venas vacuatas retropelli & resorberi queat.

Ubi causa est abundans lymphæ in cerebri ventriculis extravasata, fortia hydragoga, Scammonium, resina Jalappae, revellendi, lympham minuendi scopo exhibentur (r). Haec eadem ratione in Angina aquosa conferunt.

§. 36.

In affectibus melancholicis (s), materies atrabiliaria terrestris oleosa diluitur, resolvitur, expellitur, succis fructuum horaeorum maturorum, mellitis, oleribus, aquis mineralibus; omni enim cura innitendum, ut incidat aeger in lene initium Diarrhoeae, quae sustinenda.

Scorbutus requirit purgantia (t), quae laxant, attenuant, detergunt, interim tamen non valde stimulant, movent, turbant; ut sal polychrestus, manna, Cassia, Tamarindi, Crystalli & Cremor tartari in lacte tenui; resistunt putredini, & vascula tenuissima a ruptione praeservant.

§. 37.

In hydropse ascite, si vires aegri ferant, viscera & vasa adhuc sint bona, humores nondum corrupti, purgantibus (u) fortioribus hydragogis saepe repetitis, statim effusae aquae expulsio tentatur, persistendo donec fuerint evacuatae, praecavendo ne rursus colligantur. Fortiora autem in hoc morbo requi-

(r) Boerh. Aph. 1020. & seq. (s) Idem Aph. 1092. seq. (t) Idem Aph. 1169. (u) Boerhaav. Aph. 1247.

requiruntur (v); hinc commendantur hoc scopo Cortex Medius, semina, succus Sambuci, & Ebuli, Jalappa, ejus resina Scammonium, Elaterium, Electuarium hydragogum Sylvii, aliaque. Horum usu forte sic evacuabuntur vasa, ut aquas stagnantes, per resorbentia haurire possint, haec enim est ratio cur adhibeantur.

§. 38.

Tota Gonorrhoeae virulentae curatio in eo consistit, ut virus conceptum exeat eadem via qua intravit; hinc praeter fomenta, injectiones, conveniunt cathartica humores fundentia, e toto corpore ad inferiora derivantia, evacuantia, ne quid venerei facile misceatur sanguini; hinc, secundum Sydenhamum (x), omnis curationis cardo in purgantibus vertitur.

§. 39.

Natura quandoque sanat Paralyfin impacti solutione per febrem supervenientem, aut educatione per Diarrhoeam (y); eadem praestant purgantia (§. 24. N°. 4. 19.) hinc hydragogis valde solventibus impactum expediendum, dein corpus roborandum.

§. 40.

In suppressione mensium ubi nullus est sanguinis defectus, sed humores lenti, stagnantes, vasa uterina capillaria materie lenta obstructa; secundum monitum Hippocratis (z), jubentis ut semper in menstruorum suppressione ante purgationes fomenta praemittantur, his balneisve uteri vasa relaxantur, ut minus resistent liquido impulso; dein catharticis exhibitis humores adhuc magis ad uterum derivantur, haec enim indicantur, teste Hippocrate (a), & dantur pro scopis (§. 24. N°. 4. 5.) notatis (b). Inter Purgantia uterina prae caeteris commendantur Pilulae Ruffi ex Aloë, Croco, & Myrrha.

§. 41.

In narium haemorrhagia, ubi simul acredo quaedam in humoribus suberat, dedit Sydenhamus (c) laxantia, quae non tantum evacuandi, sed etiam revellendi, hinc effluxum per nares minuendi, scopo prodesse potuere.

Tan-

(v) Sydenham. oper. p. m. 485. 486. (x) Idem oper. p. m. 331. (y) Boerhaav. Aph. 1064. (z) De morb. mulier. (a) Aphor. 35. Sect. 5. (b) Boerh. 1291. Freind Emmenolog. (c) Oper. p. m. 285.

Tandem profunt etiam Purgantia, quatenus causam minuunt, corrigunt & avertunt, ut in Cancro (*d*); nam licet non sanent, tamen leniunt.

§. 42.

Ex paucis huc usque allatis, satis constat usum purgantium late se extendere; adhibebantur haec ab Hippocrate praecipue in morbis chronicis, in acutis etiam, sed caute, nec ita frequenter. Magnus ille vir leges purgationis servandas nobis reliquit sequentes: *Concocta purgare & movere oportet, non cruda, neque in principiis, nisi turgant; plurima vero non turgent* (*e*). Hinc antiquorum ductus exemplo, qui, Celso teste (*f*), *medicamentis quibusdam datis, concoctionem moliebantur, eo quod cruditatem maxime horrebant*; jubebat, ut corpus facile fluens redderetur (*g*), humectando, meatus aperiendo, humores diluendo, meabiles & mitiores reddendo, ut apti essent ad exitum, antequam aeger purgaretur: Per principium morbi intelligebat tempus, in quo omnia adhuc sunt cruda, id est, quatuor primos dies (*h*), Convenit hoc cum illa Aegypti lege, cujus mentionem fecit Aristoteles (*i*) & qua cautum erat medicis movere humores, aut purgare, ante quartum morbi diem. Signa bonae evacuationis erant illi sequentia; si a purgatione bene habet aeger, humor peccans purgatus; si pejus habet, materies morbosa non est vacuata (*k*): hinc non judicabat de bono effectu ex quantitate, sed ex qualitate materiei dejectae & subsequente effectu (*l*). Signum, purgans exhibitum expulisse qualia & quanta expelli debebant, erat sitis, justae purgationis nota (*m*). Haec de indicantibus sufficiant. Ultimo loco tantum addam, quod ab exhibitis catharticis, etiam lenioribus (*n*), hypercatharses quandoque oriantur, quae tamen, pro natura purgantis exhibitum, plerumque facile sistuntur, acidis, spirituosis, adstringentibus, maxime opiatum (*o*).

(*d*) Boerh. Aph. 507. (*e*) Hipp. Aph. 22. Sect. 1. (*f*) Lib. 3. cap. 4. (*g*) Hipp. Aph. 9. Sect. 2. & Aph. 70. Sect. 7. (*h*) Idem de victu rat. in morb. acut. (*i*) Politic. Lib. 3. cap. 15. (*k*) Hipp. Aph. 2. & 25. Sect. 1. & Aph. 2. & 3. Sect. 4. (*l*) Idem Aph. 23. Sect. 1. (*m*) Idem Aph. 19. Sect. 4. (*n*) Sydenham. oper. p. m. 485. (*o*) Sydenham. oper. p. m. 186. Boerh. Instit. Med. §. 1216.

CAPUT SEPTIMUM.

De Purgantium Contraindicantibus.

§. 43.

Quandoquidem a purgantibus, quantumvis necessariis, & rite in usum vocatis, optimos effectus edentibus, multa tamen inducta fuisse mala, testantur Practici; ubi scilicet præposterè exhibita fuere; hinc, ut hæc vitemus, diligenter attendendum est ad ea, quæ hujus medicamenti usum prohibent; nam quæ in eodem morbo, præsentibus indicantibus profunt, iisdem absentibus, aut aliis obstantibus, effectus sæpe mali, imo funesti quandoque, esse deprehendantur.

Hinc multi usum purgantium, fortiorum præsertim, damnarunt; *Medicamenta stomachum ferè lædunt* inquit Celsus (p); Observat quoque Hippocrates, quod sanis corporibus purgantia pessimè cedant (q): rejicit Celsus usum crebriorem purgantium (r), & advertit Hoffmannus (s), Drastica frequentius assumpta induxisse cachexias, hydropes, affectus hypochondriacos, inflammationes ventriculi, paralyses aliaque mala. Perlustremus itaque breviter ea, quæ purgatione uti non sinunt.

§. 44.

Non conveniunt cathartica, ubi vires nimis labefactæ, corpus enim debilitant (§. 24. n°. 11.); nec ubi nimia adest plethora, nam motum humorum per vasa augent, hinc rarescunt, majus occupant spatium, vasa magis distendunt, ruptioni anam præbere possunt, hinc plethora prius minuenda venæ sectione: nec ubi imminet, aut jam fit evacuatio critica per alias
vias,

(p) Lib. 2. Cap. 12. (q) Aph. 36 sect. 2. (r) Lib. 1. Cap. 3.
(s) Med. Rat. syst. Tom. 3. sect. 2. Cap. 5. §. 4.

vias, quoniam, contrarium excitando motum, naturam in suo opere turbarent: nec in fluxu alvi colliquativo, materie acri cacochymica vasa rodente, aut hernia incarcerata, aut inflammatione primarum viarum, ventriculi; intestinorum, quoniam stimulo suo molum augerent.

§. 45.

In intermittentibus febribus, si nulla saburræ in primis viis collectæ signa adfuerint, adhibita purgantia morbum vel diuturniorem reddent, vel ipsam mortem accersere valebunt (t); fluidiora enim absumunt, crassiora relinquunt; hinc Expertissimus Sydenham observat (u), quod purgante vel vomitorio una vel altera vice assumpto, intertianis, quartanis, symptomatibus periculosis ægri exponantur, in infantibus & ætate florentibus febres non tantum longiores, sed etiam peiores reddantur, ætate vero proveciores in mortis periculum conjiciantur.

§. 45.

Purgantia fortiora non conducunt in morbo hypochondriaco (v), fluidioribus enim eductis, crassum nocens remanet; nec in scorbuto, *acria evacuantia*, inquit Celeb. Boerhaave (x), *semper hunc morbum exasperant, & sæpe reddunt incurabilem*. Podagricis quoque cathartica malè cedere observavit Sydenhamus, siquidem materiem podagricam ex articulis in corpus retropellunt (y): notavit etiam purgantia, & si Lenia, tamen sæpe paroxysmum accersere, nisi laudanum insuper assumatur (z). Monet porro, ne evacuantia hæc adhibeantur post febres quartanas usu Corticis Peruviani debellatas, propter recidivæ metum. (a)

§. 47.

Hæc sunt quæ de purgantibus proponere constitueram. Nullam Emeticorum mentionem feci; quamquam notaverint au-

cto-

(t) Boerh. Aph. 761. (u) Sydenham oper. p. m. 84, 85. 95.
(v) Boerh. Aph. 1100. (x) Boerh. Aph. 1159. (y) Sydenham oper. p. m. 447. (z) Ipem oper. p. m. 555. (a) Idem oper. p. m. 306, 305.

ctores, in quibusdam casibus, pro circumstantiarum ratione, quandoque purgantibus esse præferenda, ut in febribus intermittentibus, aut in Rachitide, cum infantes vomitoria facillimè ferant; vel emetica purgantibus esse subjungenda, si hæc speratum effectum non fuerint sortita, ut in nausea febrile a causa putrida orta: hæc autem volens prætermisi, utpotè qui tantum de purgantibus per alvum eram acturus. Restat ut addam, quod si materiem hanc pro rei dignitate non pertractaverim, si auctorum, quos evolvi, sensum non semper affecutus fuerim, id Tyroni mihi, legibus tamen Academicis satisfacere cupienti, condonetur.

F I N I S.

COROL.

COROLLARIA.

I.

Cathartica cum delectu humoris non purgant.

II.

Purgantia sunt etiam vomitoria.

III.

Non tantum agunt in intestinis, sed etiam ingrediuntur sanguinem.

IV.

Velocitatem sanguinis augent.

V.

Attenuant & resolvunt.

VI.

Non tantum humorem intestinale absorbendum educunt, sed etiam alios ex toto corpore in intestina derivant.

E

VII.

V I I.

Optimé revulsionis scopo conveniunt.

V I I I.

*Hippocrates non tantum Draastica, sed etiam
leniora, Eccoprotica, adhibuit.*

AEN DEN HEERE
PHILIPPUS DOUW,

*Ter gelegenheit van deszelfs bevordering tot Doctor in
de Medicynen, te Leiden den 24. July 1739.*

KLINKDICH T.

DE mensch, terwyl hy moet door veele ziekten quynen
Zoo lang hy 't broffe kleedt der sterfelykheit hier draegt,
Wert door de middels der Geneeskunst onderschraegt,
Waer toe natuur volop geeft kruit tot medicynen:

Dit wisten 't Joodsche Volk, de Grieken en Latynen,
Geluk 't geschiedboek melt, dat van den lof gewaegt
Der zulken, die te recht in d'eedle Kunst geslaegt,
Als heldre lichten nogh voor 't Nageslachte schynen.

Tree toe, MYN HEER, en ga op 't reeds gebaande
spoor,
Volg hen die vroeg en laat u rustigh gingen voor,
En schift de valsche glimp der Kunst van 't waere wezen;

Opdat aldus uw vlyt, met oordeel en verstant
Gepaert, ten nutte zyn mag van uw Vaderlant:
Zoo werde uw wetenschap door alle tyt geprezen.

R. A. H. Hag. Bat.

AAN DEN HEER

PHILIPPUS DOUW

Der geleerdheit een dierlyc bevordering tot Doctoor in
de Rechten, te Leiden den 24. July 1729.

KLINIKDICH T.

D E mensche, terwyl hy moet door veel ziekten gagen
Zoo lang hy 't proffic k'ocht der heylighheit hier draeg,
Wat door de middels der Geneeskunst onderscheidegt,
Wat toe natuur volop geest kint tot in deynen:

Die wisten 't Joodische Volk, de Grieken en Latynen,
Geluk 't geschiedboek niet, dat van den lof gewaagt
Der zulkien, die te recht in d'edle kunst geslaagt,
Als helden hietten noch voor 't Nageschichte schynen.

Tec toe, MYN HEER, en ga op 't reeds gesande
spoor,

Volg den die vroeg en laat u rustigh gingen voor,
En schijnt de valliche glimp der Kunst van 't waere wezen;

Omdat aldus nu vlyt, met oordel en verstant
Gegeert, ten nutte een weg van uw Verstant;
Zoo weide uw wetenschap door alle 't geprezen.

H. A. H. H. H.

NEA